

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul IV — No. 39.

3 Octobree, 1899.

Postulatul Cosmopolitismului

DE

GEORGE I. MEZINGESCU

Veacul al XIX-lea, în care principiul naționalităților căpătă pentru prima oară un botez teoretic, are — curios antagonism — și trista glorie de a putea fi numit veacul cosmopolitismului. Această teorie, deși atît de slabă încît n'a putut face obiectul unui singur studiu serios, a avut totuși o mare înrîurire asupra felului în care s'au conceput în secolul actual diferitele chestiuni sociale și politice. Tiparul a dat în acest veac un maxim relativ de rezultate: libertatea conștiinței, a cuvîntului și a presei au luat proporțiuni colosale, inundînd piața intelectuală cu un torent de frazeologie și din acest torent se degajă un parfum cosmopolit: acesta e sentimentul general. Deși epoca noastră avu de înregistrat cele mai mari succese ale cauzei naționaliste, deși în sufletul celor mai civilizate națiuni conștiința națională s'a încheșat luînd o admirabilă dezvoltare, — totuși din presă, din cuvîntări, din cărți, transpiră ideea cosmopolită, al cărei farmec e cu atît mai puternic cu cît dînsa ia forme mai nedefinite. Pentru înțelegerea vieții intelectuale a veacului așa dar, analiza și sinteza acestei idei are un nemărginit interes.

Studiile ce am făcut în această direcție nu sunt așa de înaintate încît să formeze

un tot complet, așa că articolul pe care-l scriem astăzi nu este menit să încheie o teorie verificată printr'o lungă meditațiune, ci mai mult să cristalizeze un studiu anumit al evoluției pe care ideile fie-cărui om nepărtinitor o îndeplinesc în cursul vieții sale.

Convingerea caracteristică acestui stadiu rezultă din titlul acestor rînduri: ideea cosmopolită nu este rezultatul experienței, al cercetărilor practice, al convingerii trase din realitatea faptelor, ci un simplu postulatul al minții omenesci.

Din ce derivă acest postulatul? Cum ar putea fi clasificat el? Nu alt este obiectul acestui articol, privit din punctul de vedere al convingerii dobîndite.

I

Nimic nu e mai dezastros pentru rezultatele metodei științifice în domeniul antropologiei (luat acest cuvînt în sensul cel mai vast), decît predispoziția universal negativă a spiritului omenesc. Dacă este adevărat că un fapt dat, petrecut în mediul nostru social sau fizic este de natură a trezi o senzațiune determinată și a conduce la o concluzie dată, afirmativă, — nu măi puțin adevărat este că acelaș fapt, aceiaș înlanțuire de circumstanțe, dă naștere în spiritul nostru la un alt șir de raționamente concomitente cu cele dintîiu dar ducînd la o concluzie cu totul opusă. Orice afir-

mațiune trezește în spiritul nostru negațiunea respectivă; am putea zice că negațiunea se ține de afirmare după cum se ține umbra de om. În fiecare moment dat ni se aduce din domeniul senzațiunilor noastre dovezi necontestate că voința noastră e determinată. Și cu toate acestea mintea noastră nu se învoește să renunțe la superstiția liberului arbitru. Nici un argument nu o poate clătina în aseastă convingere simplă. Ai cugetat mult, ai adunat fapte peste fapte și, când ți se pare că adversarul e zdrobit cu desăvîrșire, milos că-l vezi așa de slab, faci apel la buna credință a minții tale și-i lași libertatea de apreciere, sigur că se va da singură prinsă. Nefericitele! resortul cel mai îndărătnic nu ți-ar fi sărit cu mai multă putere în față, dacă după ce l'ai fi apăsas i-ai fi dat drumul. Toate argumentele cele mai grele la cântar nu fac un ban față de această îndărătnicie.

Și acesta nu e decît un exemplu de natură a demonstra puterea cu care se manifestă acea predispoziție a spiritului pe care Kant a numit-o «principiul universal negativ». În toate științele ce au de obiect studiul vre-uneia din manifestările omului, se simte acest substrat negativ, reprezentat printr'o idee simplă, universală, ireducibilă. Chiar o inspecție superficială a bagajului nostru intelectual ar putea descoperi atîtea și atîtea superstiții cari emană din această direcție a spiritului omenesc. Postulatul libertății în toate ipostazele sale: liberul arbitru, libertatea individuală cu derivatele sale; postulatul egalității absolute; acela al moralei universale; acela al societății universale nu sunt decît fețe ale aceleiași fel de a cugeta: derivate ale principiului negațiunii universale.

Cosmopolitismul face și el parte din această categorie de idei simple și universale: contrazicere flagrantă a enormei varietăți ce prezintă pentru noi natura în toate ale sale aspecte.

Nu știm dacă ar fi ceva mai interesant decît studiul istoriei cosmopolitismului în cursul veacurilor și ne promitem a duce mai departe acest studiu, urmărind ideea cosmopolită în toate manifestările sale, în toate formele pe cari le-a luat în deosebite timpuri, forme religioase, filozofice, quasiștiințifice, juridice, economice, etc. Un capitol de nemăsurat interes al acestei istorii ar fi acela ce s'ar ocupa cu geneza și evoluția creștinismului din punctul de vedere al postulatului cosmopolit; plină de învățături ar fi desfășurarea istoriei filozofiei din acest punct de vedere; iar omul de drept și legiuitorul ar găsi un puternic memento în șirul dezastrelor produse de superstiția cosmopolită în știința juridică. Dar acest studiu nu intră în cadrul acestui articol și nici nu posedăm vigoarea necesară spre a duce azi la bun capăt o lucrare așa de grea. De aceia lăsînd pentru altă dată excursiunea istorică în domeniul cosmopolitismului, ne vom mărgini pentru moment să încercăm a schița psihologia specifică a ideii ce ne preocupă.

II

Nu arare ori în viața publică modernă ne este dat să auzim vorbindu-se despre împrejurarea că «cutare sau cutare măsură e reclamată de interesul *social*», că «cutare sau cutare lucru constituie un pericol *social*». La auzul acestor magice cuvinte, inima ne spune că ceva grav, important e la mijloc: toți avem amorul propriu de a ne face datoria către «*societate*» începînd cu ministerul public care e «reprezentantul *societății*» și sfîrșind cu micul funcționar comercial, simțim că avem un rol «*social*», — așa dar este explicabil că toți tresărim cînd ni se spune că societatea e în primejdie și alergăm în goana mare să luăm parte la stingerea focului «*social*». Pentru a înăbuși cît mai grabnic

flacăra aruncăm de asupra focului toate țoalele ce biet mai avem pe noi și, dacă focul «social» s'a stins, ne rămâne satisfacția că ne-am jertfit pentru »societate» și dăm a înțelege că societatea trebuie să ne fie recunoscătoare.

Dar să presupunem că vre-un afurisit de «apostol al individualismului», vre-un «egoist nerușinat» ar aținea calea unuia din acești pompieri «sociali» și i-ar spune scurt: «Unde te duci domnule?» — «Păi bine, nepriceputule, nu vezi colo cum arde?» — «Arde? Unde mă rog?» — «E apoi asta e culmea! Ce mă ții în loc?» — «Nu vezi că arde societatea?» Și dacă afurisitul de individualist ar izbuti să rețină câteva momente pe improvizatului «pompiere», și ar încerca să-l descoase, ca să vadă ce e aceia «societatea», răspunsurile pompierului ar eși așa de incoherente că nerușinatul de egoist ar avea tot dreptul să ridă cu hohote.

Societatea! Ce vorbă plină de înțelesuri și totuși ce goală de înțeles e dînsa în gura unor oameni! Aceștia aū în capul lor un concept vag și larg de tot în care încap în voe bună toți oamenii de pe pămînt, începînd cu Eschimoșii, Hotentoșii, Bașchirii și alte neamuri cari de cari mai peștrițe la piele și sfîrșind cu Francezii, Englezii, Germanii, crema omenirii civilisate! Toate aceste popoare, cu totul deosebite la chip, la vorbă, la port și la obiceiuri formează societatea, bilciu enorm în care ghionturile sunt interzise în numele «interesului social.»

Să stăm și să reflectăm dacă o amestecătură așa de bălțată de oameni poate fi coprinsă sub denumirea de societate. Imi aduc aminte că acum cîte-va luni citeam un articol din revista germană «Deutsche Rundschau», articol în care marele sociolog Ludwig Stein făcea următoarea reflecție: între o maimuță și un canibal e mult mai puțină deosebire de cît între

un canibal și Goethe. Și această cugețare nu e un paradox. Știința modernă privește ca pe una din cele mai mîndre ale ei cuceriri principiul continuității în natură. De la om pînă la amoeba Haeckelii, lanțul zoologic e neîntrerupt: posedăm jaloanele acestei lungi evoluțiuni și aceste jaloane se apropie cu atît mai mult unul de altul cu cît știința dobîndește mijloace de investigație din ce în ce mai puternice. Încă mai mult: descoperind bacteriile, știința modernă a izbutit să găsească puntea de trecere între regnul animal și cel vegetal.

Atunci de ce să limităm la Hotentoși expansiunea sentimentelor noastre de solidaritate socială? De ce societatea nu ar cuprinde în sinul său toată puzderia de viețuitoare de pe acest pămînt? Nu scria Descartes din Amsterdam că el se primblă prin acest mare și vioiu oraș ca printr'o pădure, asemănînd pe oameni cu niște copaci? Aceasta, ar zice cosmopoliții, o făcea un misantrop ca Descartes, dar un om cu adevărat sociabil ar face cu totul altfel. Un asemenea om s'ar simți prea fericit într'un codru și ar considera pe copaci ca pe niște tovarăși în lupta pentru existență cu care ar împărți necazurile și bucuriile. Ce dovedește pilda aceluia filosof care în lipsă de orice altă legătură socială alesese societatea unui păiangen pe care l' educase după ultimele metode ale pedagogiei timpului? Și mergînd mai departe în dorința noastră de a ne arăta membrii unei societăți cît mai vaste, am putea prea bine considera ca niște semne prevestitoare al viitorului cazurile destul de frecvente de relațiuni sexuale între animale de specii deosebite. Nimic nu ne-ar putea împedica de a alcătui o imensă societate care să cuprindă întreaga natură și atunci ce expansiune admirabilă a solidarității universale! Ce bază trainică ar căpăta societățile pentru protecțiunea animalelor!...

Stam astfel într-o seară de iarnă la masa mea de lucru și aflându-mă într-o veină de optimism cosmopolit, tot acest șir de visuri se perinda înaintea minții mele. Focul pîlpîia vesel în sobă; aburii ce se ridicau de de-ăsupra unei căști de ceaiu mă predisuneau spre visuri line și frumoase. Eram într-o stare de amorțeală plăcută, tot corpul îmi era muiat într-o dulce nesimțire și voluptatea acelor nemaiuitate momente se rezuma într'un prisos de fericire pe care aș fi voit să-l hărăzesc scumpei mele omeniri. Ochii mei împainjeniți întrevedeau în depărtare un viitor rodnic de bunătăți pentru semenii mei. Cu bagheta magică a propriei mele fericiri în mină, decretam pacea pentru întreaga materie organizată. Plin de milă pentru biata omenire care de mii și mii de ani muncește neincetat pentru o mizerabilă leafă, mă înduplecasem s'o pun din oficiu la pensie și s'o trimit să-și caute de sănătate. Ceia ce fie care om, cugetam eu, este în drept să ceară după treizeci de ani de muncă, să nu merite omenirea după atîtea mii de ani de chinuri? Și atunci, urmam să visez, singura obligațiune a oamenilor fiind preumblarea, mediul fizic și cel social nu vor mai avea timp să modeleze firea omului: toți vor fi la fel la trup și la minte, cetățeni egali ai republicei universale.....

Probabil însă că moleșala de care eram cuprins se transformă în curînd într'un somn profund. și, la un moment dat, tocmai pe cînd visul meu era mai frumos, tresării simțind că cineva mă bate peste umăr. Mă frecau la ochi să văd cine e, și primul meu gînd a fost că vre-un afurisit de demon al naționalismului, gelos de fericirea pe care un cosmopolitism așa de înaintat mi-o procura, își găsise o satisfacție în a mi-o tulbura. Care nu-mi fu mirarea cînd, întorcînd capul, zării lîngă mine pe geniul bun al cosmopolitismului.

«Ferește-te, îmi zise el. Ai ajuns prea

departe cu societatea universală». În adevăr visul cu o logică imperturbabilă reușise să mărească atît de mult sfera noțiunii de societate încît ajunsesem acolo unde nici chiar un cosmopolit nu m'ar fi putut urma fără a renunța la darul cel mai scump din cîte ne-a hărăzit Dumnezeu: la bunul simț. Cugetînd atunci ceva mai treaz asupra posibilității unei societăți universale, am ajuns la încheerea că acest concept e deșert de înțeles; căci ori ești silit să proclami ca membri în această societate toate organismele cari există, neputîndu-i determina un hotar; or dacă ții cu orice preț să aibă un hotar, acel hotar exclude și pe Botokuzi și pe Hotentoți, restrîngîndu-se la propria ta naționalitate. Am ajuns iarăși la un loc unde un pompier social ce se respectă nu ne poate urma. El recunoaște că nu ardea societatea universală, dar nu poate să se împedice de a afirma că ardea societatea civilizată.

Redus aci, conceptul de societate pare că a luat o vigoare deosebită. În adevăr astăzi mai mult decît oricînd se agită chestiuni internaționale. Războaiele, rău economic și pentru învingător și pentru învins, sunt pe cale de a dispărea: dela 1870 încoace nici un pugilat n'a avut loc între două mari națiuni europene. Știința a devenit internațională prin congresele anuale: întîlniri în cari știința se desnaționalizează. Drumurile de fer, telegraful, telefonul, comerțul, expozițiile universale apropie pe oameni unii de alții; afinitățile dintre popoarele europene devin pe zi ce merge mai numeroase; relațiunile înmulțindu-se, ramura internațională a dreptului a luat o mare desvoltare. În asemenea împrejurări, nu s'ar putea prea bine susține că popoarele europene constitue azi o mare familie în care patriile fie căruia din ele își perd individualitatea?

Să examinăm lucrurile mai de aproape spre a vedea dacă în adevăr actuala societate europeană nu mai este decît un

bîlcu internațional. Să facem abstracție de caracterele antropologice distincte ale fie-cărui popor.

Știm bine că un Turc nu seamănă cu un Român, un Rus cu un Italian, un Neamț cu un Spaniol, un Englez cu un Grec și că adeseori, sub pavăza celui mai puritan nume românesc, suntem în stare să ghicim pe habotnicul urmaș al lui Moisi. Dar nu voim să lovim așa de mult în zelul pompierului nostru; de aceia considerăm aceste deosebiri ca inexistente. Presupunem că un cetățean ungur de naționalitate ungară seamănă ai doma cu un cetățean ungur de naționalitate română. De ce atunci unul vorbește ungrește, iar celalt românește? De ce unul joacă ciardașul, iar celalalt hoșa? Și deși Românul e cetățean ungur, el se socoate mai înrudit cu Românii din România decît cu Ungurii din Ungaria. Acolo se duce de veacuri o luptă continuă, cînd surdă cînd violentă, între două neamuri ale căror interese sunt absolut identice.

Cum explicăm aceste fenomene? De ce Ungurul vrea să mă ungrească pe mine Român, cînd interesul lui este să fim buni prieteni? De ce Românul, văzînd atîta încăpăținare nu cedează individualitatea sa națională pentru a trăi bine cu Ungurii cum îi este interesul? De ce atîta îndîrjire dintr'o parte și dintr'alta? Rămășițe din barbaria primitivă, spune zîmbind și cu un aer inspirat cosmopolitul. Dar vai! dacă ar fi așa ar trebui să recunoaștem că omenirea nu cîștigă în cultură ci în barbarie, că întreg progresul se rezumă în creșterea puterii instinctelor primitive, căci dacă considerăm în special istoria raporturilor naționale dintre Români și Unguri, observăm că din veac în veac ele au devenit mai încordate. Nu numai că lupta națională n'a pierdut nimic diu vigoarea și intensitatea ei, dar, paralel cu extensiunea crescîndă a culturii Românilor și Ungurilor, ne

este dat să constatăm extensiunea crescîndă a antagonismului național. Concluzia pe care nu numai cazul special de care ne ocupăm, dar întreaga istorie ne-o sugerează este că cultura dă un caracter din ce în ce mai naționalist luptelor dintre popoare. Căci dacă luptele de astăzi între Români și Unguri nu mai prezintă acel caracter de barbarie pe care de pildă răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan, sau cea din 1482 l'au prezentat, aceasta nu denotă o slăbire a sentimentelor naționale, ci cu totul dimpotrivă

Răscoala din 1482 era o luptă al cărei caracter social era foarte accentuat și în care antagonismul național nu juca rol nici măcar ca pretext. Răscoala lui Horia prezintă un caracter național numai în aparență, substratul e însă tot mizeria economică și socială. Astăzi din contra ne este dat să înregistrăm în Ungaria fenomenul invers: lupte al căror pretext e cultural sau economic, dar substratul lor indispensabil este antagonismul național. De ce Românul din Transilvania luptă pentru menținerea școlii naționale romine? De ce Ungurul recurge la kulturegyleturi? Pretextul e cultura; fondul e rezistența națională. De ce se întemeiază în Transilvania atîtea bănci populare rominești? De ce ungurii caută să le pună pedici acestor bănci? Lupta are în aparență un caracter economic; în realitate ea nu este decît un mijloc de rezistență națională. Am luat exemplul cu Transilvania pentru că el e mai apropiat de noi și bătăile inimii noastre nu sînt decît ecoul celor ce se petrec acolo. Totuși privind chestiunea romină din Ungaria din alt punct de vedere s'ar părea că ea s'ar întoarce în contra noastră. În adevăr, una din greșelile cele mai dese ce se comit în aprecierea chestiunilor naționale este aceia de a considera ca o slăbire a sentimentului național transformarea lui în conștiință națională. Sînt unii cari par a insinua că fap-

tul de neîntervenție a guvernelor noastre în raporturile din Ungaria dovedește lipsa de patriotism a cîrmuitorilor noștri. Această insinuare se întemeiază pe greșeala de care am vorbit mai sus. În adevăr, dacă sentimentul național propriu zis poate inspira o tactică nesocotită, care ar pune în primejdie existența națională, nici o dată conștiința națională nu va putea sugera o astfel de atitudine unui guvern. De aceea se observă în epocile de redeșteptare națională ale fiecărui popor două perioade: una caracterizată prin manifestări impetuoase și adesea ori nesocotite, cea de a doua caracterizându-se prin cumpănirea tuturor actelor întreprinse în această direcție. Nimeni însă nu va tăgădui că perioada cea mai calmă este aceea în care iubirea de patrie posedă o mai mare intensitate. De aceea, cugetând bine, opera pasivă a guvernelor românești în chestiunea română din Ungaria este o adevărată operă de conservare națională.

Există însă și o altă superstiție în capul multor oameni. Dese ori auzim spunându-se că, războaiele împuținându-se din ce în ce și năzucid să dispară, conflictele naționale și deosebiriile dintre națiuni vor dispărea și ele. Sînt mulți pentru cari ideea de naționalitate este incompatibilă cu ideea de pace. Ați afirma naționalitatea, este în ochii acelor oameni, o declarație de războiu și numai auzul cuvîntului de «național» le sugerează ideile de foc și de sînge, de zăngănit de pînteni și de săbii. Ca și cum naționalitatea ar fi cauza specifică a războiului! Nimeni nu se gîndește că din cîte războaie a înregistrat istoria omenirii cele mai puține au fost rezultatul unor antagonisme naționale. Dacă am face o statistică a tuturor războaielor, am vedea negreșit că aceste măceluri omenești își găsesc de cele mai multe ori origina în motive economice, în motive religioase, în caprițile suveranilor și în pofta lor de cucerire și în atîtea altele,

cari de cari mai depărtate de antagonismele naționale.

Nu conștiința națională e dușmanul civilizației, ci inconștiința sub toate formele sale. Dacă nici un popor din lume n'a adus mai multe servicii civilizației decît cel englez, apoi tot atît de adevărat este că nici o altă națiune nu posedă într'un grad mai înalt conștiința individualității sale. Pretutindeni unde observăm o direcție sănătoasă în evoluția culturii, ne este dat să constatăm o întărire crescîndă a conștiinței naționale.

Așa dar civilizația, departe de a exclude conștiința națională, o implică. Această încheiere ne îndreptățește a considera ca un vis cimeric ori ce raport de obligațiune față de o «societate» care ar trece de hotarele statului și ale națiunii. Reîntorcîndu-ne la zelosul pompier social care ne-a dat prilejul acestei disertațiuni, l'am sfătui ca înainte de a alerga la cel dintîiu strigăt de alarmă în numele «societății» să judece bine dacă nu cumva singurul interes periclitat e acela al clopotarului care cu atîta dezinteresare sună alarma...

Silindu-ne să dovedim deșertăciunea închipuirii unei societăți universale, noi n'am voit decît să spulberăm o confuziune, care aruncă o lumină falsă asupra cosmopolitismului; dînd o aureolă unui sfînt prefăcut. În adevăr, grupînd pe toții oamenii de toate rasele și națiunile în sfera mai mult sau mai puțin definită a unei societăți universale, această confuziune dădea naștere unui șir de norme de datorii și drepturi derivînd din existența acelei societăți universale. Aceste datorii și drepturi, contrarii adese ori raporturilor ce rezultă din legăturile vieții sociale și din ale vieții de stat, se pot întruni sub numele de postulatul cosmopolitismului. Intru cît poate fi vătămător acest postulat pentru stat, societate și națiune, ne propunem să arătăm în cele ce urmează.

III.

Am văzut cum ia naștere superstiția cosmopolită; răspunzînd pe deplin năzuinței simpliste a spiritului omenesc, ea va fi eminamente contagioasă.

De oare ce vîrtejul vieții moderne nu ne lasă timp suficient spre a controla cunoștințele ce căpătăm, sîntem siliți adesea ori să ne mobilăm inteligența și memoria cu lucruri suspecte pe cari le-am cumpărat de la negustorul a cărui vitrină înfățișează o așezare mai variată și mai plăcută. Creditul, care este sufletul întregii vieți economice a veacului, exercită aceeași tiranie și în direcția culturală. Cunoaștem pe cutare personaj după numele lui, un nume care sună frumos la ureche și pe care ne-am deprins să'l auzim în fie care zi. Iată un negustor care inspiră încredere și, cum sîntem grăbiți, intrăm în prăvălia lui, cumpărăm fără multă bătaie de cap ideea pe care el ne-o garantează pe cinci ani și iată mobilierul nostru intelectual mărit. Goana după hrana zilnică nu ne permite să devenim experți decît în ramura noastră profesională și de aceea sîntem reduși totdeauna a face alegeri riscate în cele-lalte ramuri. Sistemul marilor magazine, cu cheltueli generale reduse, cu instalații gigantice, cu producțiune și desfacere multă, promptă și efină a pătruns și în economia intelectuală a veacului; nu altul este rolul marilor ziare, instalații colosale cari debitează multe și efine idei cu repeziciune surprinzătoare. Faptul că oameni a căror singură cultură e rodul gazetelor zilnice ajung pe cele mai înalte trepte sociale (tot în temeiul principiului comercial: mult, repede și efin) este un exemplu contagios și constituie o adevărată primejdie pentru seriozitatea spiritului public al viitoarelor generațiuni. Ideile cari în acest chip vertigios devin proprietatea noastră sînt, e adevărat, tot ce e mai simplu și mai asimilabil; dar, din nefericire o hră-

nă așa de puțin substanțială produce o anemie profundă în organismul nostru intelectual. Se strecură în cercul ideilor noastre convingeri neîntemeiate pe nimic a căror singură însușire este că sînt simple și nu cer multă muncă de asimilare. Nimic mai nimerit pentru a ilustra aceste zise decît următoarele rînduri ale lui Paul Lafitte (*Le paradoxe de l'égalité* Paris, Hachette, 1887, pag. IX) în privința egalității: «Egalitatea absolută e una din acele idei simple, cari convin spiritelor simple, adică majorității oamenilor. A nu arăta decît o singură parte a lucrurilor, nimic mai potrivit pentru a fi înțeles de cei mai mulți. Formula egalității absolute cuprinde în două cuvinte un întreg sistem politic: societatea nu e decît o adunare de indivizi; toți au aceleași aptitudini, toți trebuie să aibă aceleași drepturi». Aceste cuvinte, expresia cumpănită a unui suflet cinstit, se potrivesc așdona cosmopolitismului și cosmopolitismul e o idee simplă, lesne asimilabilă, și el ca și paradoxul egalității e o adevărată primejdie prin aceea că «cuprinde în două cuvinte un întreg sistem politic». Substratul ideii cosmopolite am văzut că este superstiția societății universale, ori existența unei asemenea societăți implică norme de drepturi și de obligațiuni adeseaori potrivnice drepturilor și datorțiilor ce decurg din raporturile de stat, din raporturile sociale și din cele naționale. Spațiul și timpul de cari dispunem sînt prea restrînse pentru a ne permite o desfășurare complectă a consecunțelor superstiției cosmopolite; sperăm că în viitor împrejurările ne vor fi mai prielnice îngăduindu-ne o lucrare așa de însemnată. Astăzi ne vom mărgini să arătăm două exemple despre dezastrele pe cari cosmopolitismul, în inconștiența ce'l caracterizează, le-a adus în cursul timpurilor și mai ales în veacul de față.

Primul exemplu ni-l înfățișează renașterea țărilor române. În sufletul generației

de la 1848, cosmopolitismul a exercitat o nemiloasă tiranie. Dacă analizăm ideile și aspirațiunile multor agitatori din acea frumoasă epocă vedem că substratul real al atitudinii și al programului lor politic era ideea că deosebiriile și dușmăniile dintre națiuni sunt lucruri fictive și dăunătoare și că individualitatea națională, interesele naționale, deși scumpe inimii noastre, nu erau o prea mare jertfă pentru realizarea păcii universale. Așa se explică neînțelegerea aspirațiunilor juste ale răscoalei Românilor din Ardeal la 1848, din partea unor suflete cinstite și nobile ca Bălcescu și tot așa se explică tratările cu capii revoluției ungurești. Spiritului acestuia cosmopolit, pe care-l vedem la modă în țările noastre pe la jumătatea veacului, se datorește invazia nestinjenită cituși de puțin a legilor străine de tot felul și de tot neamul pe care cu durere trebuie s'o înregistreze istoria noastră juridică. Filozofia introducerii cu duimul a tuturor dispozițiunilor legislative străine se rezumă în citeva propozițiuni: I). Toată omenirea e la fel și II). deci toate legile cari se aplică aiurea sunt bune și la noi. Aceste idei dominante nu puteau dicta de cît o singură normă: cele-lalte națiuni avuseseră nevoie de jurisconșulți; noi nu aveam nevoie de cît de traducători. Zis și făcut. Rezultatul îl știe astăzi toată lumea. O perturbare a tuturor relațiunilor juridice; disprețul pentru autoritatea care nu știe să se facă respectată; călcarea legilor erijată în sistem politic; nesiguranța care îndepărtează capitalurile străine; neîncrederea pe care repedează facere și desfacere a legilor o inspiră; toate aceste rele se datoresc numai și numai superstiției cosmopolite.

Al doilea exemplu se referă la un fapt tot așa de vătămător. Adesea-ori, cînd o mișcare mai vie a sentimentului național contenește, cînd flacăra pare că se stinge o clipă, pentru ca mai tirziu să strălucească

din nou cu înzecită putere, în aceste momente de relaxare a vieții naționale, stoluri de corbi sar pe acest trup în aparență neînsuflețit și croncănesc cu o lugubră veselie vestind lumii deșertăciunea zbuciumărilor omenești. Mulți, cari în timpul mișcării stătuseră deoparte pentru motive greu de mărturisit, intonă un imn care face să se înfioare de durere inima aceluia ce cu adîncă convingere își iubește patria și neamul. Dar dacă acest cîntec de cucuvea nu poate inspira patriotului convins decît scîrbă și dezgust, apoi asupra generațiilor tinere cari au nefericirea să se ridice pe asemenea vremuri de răstřiște și asupra mării mulțimi a celor semi culți, acest cîntec are o dezastruasă înriurire. El zdruncină credința în fașe încă și scoate la reformă pe cei mai buni recruți ai cauzei naționale. Dacă măsuri grabnice de îndreptare nu se iau, acei tineri sînt perduți pentru națiune. Acest dezastru trebuie să ne fie învățătură!

Să nu lăsăm să se strecoare în inima vre-unuia din noi cobeza nefastă a cosmopolitismului. Să întărim în sufletele noastre iubirea de neam și speranța în viitorul lui. Să infiltrăm în cugetele celor tineri convingerea că numai iubindu-și țara și slujind-o cu credință adîncă și conștientă pot aduce servicii omenirii și civilizației. Să consacram neamului inima, mintea, viața și puterile noastre și încredințați să fim că cu chipul acesta ne vom fi făcut întreagă datoria datoria deplină cătră semenii noștri.

ULTIMUL CONGRES

*Unde este timpul cel de bărbăție
Cînd muria Românul pentr-o datorie ?*

Ultimul congres studentesc din R.-Vilcea a produs o decepție și o indignare generală. — Decepție în rîndurile adevăraților naționaliști, indignare în lumea indifere-

șilor și-a oamenilor «serioși». Cei dintii sperau că se vor pune pe tapet chestiunile pendinte, la ordinea zilei, cari frământă așa de cumplit și de dureros pe frații noștri de un timp încoace; ceilalți s'șteptau cel puțin să nu fie tulburați din liniștea lor zilnică, din neproductiva lor viață sedentară, trecută, fără entuziasm și fără ideal. Ce fericire ar fi fost pentru noi, ce mângiere pentru frații noștri, când aceste două așteptări s'ar fi realizat de-a 'ntregul spre mulțumirea ambelor părți! Și unii și alții ar fi primit satisfacția așteptată dela acest congres, fiecare în felul său de a vedea. Nimeni n'ar fi rămas cu deziluzia în suflet, cu o amară durere pricinuită de cruda realitate a lucrurilor care i-a deșteptat din frumoasele și nobilele lor visuri, nimeni nu s'ar fi simțit jenat și indignat de zgomoatoasele ședințe ale acestui congres studentesc care a avut darul de a tulbura ordinea vieții noastre liniștite. Atunci n'ar fi strigat nimeni contra congreselor studentești, cari în cazul ar fi fost aprobate în unanimitate, căci nimeni nu poate aduce un argument serios contra unei instituții pașnice, folositoare și instructive. Din nenorocire au fost în cazul contrar și iată că ziarele au strigat și strigă împreună, zice-se, cu unele personaje însemnate și cu greutate în Stat, în contra acestor «adunături de elemente turbulente», «de oameni fără demnitate și ideal». Căci, în adevăr, în așa chip acuză mulți pe studenții congresiști, ba mergînd încă cu aluziunile și mai departe nu — drept e — fără oarecare nuanță de dreptate și adevăr.

Nu însă ca să-i apăr pe studenți sau să-i acuz am venit să scriu acest articol. Sub impresia penibilă a altor sentimente mai înalte și mai nobile, mai scumpe și mai profunde am pus mîna pe condei silit fiind la aceasta de împrejurări. Ar fi fost mai bine dacă ceea ce s'a întimplat nu se întimpla și prin urmare dacă n'aș fi avut prilej de discuție asupra acestui punct. E atît de prețios timpul, așa de folositor locul acesta și sunt atîtea chestii asupra cărora ar trebui neîncetat să vorbim! La ce studenții cari se zic naționaliști și cari mai mult pentru chestia națională s'au adunat în congres, la ce înșiși ei împing lucrurile pînă acolo încît silesc

pe doritorii de luptă națională să se abată dela datoria lor spre a discuta alte chestii mai puțin importante? Însă trebuie să se știe, ele nu-s fără nici o însemnătate și fără nici o consecință și tocmai aceasta e cauza care mă silește să mă ocup de ultimul congres studentesc.

Dinsul a fost o adevărată profanare. S'au adunat tinerii ce în deosebi duc la noi în țară lupta naționalistă și s'au adunat cu scop de a discuta diferitele chestiuni cari zbuciumă în prezent pe scumpii noștri frați subjugati. Patru sute de tineri au fost primiți cu entuziasm și încredere de către orășenii din R-Vilcea, toți privind cu drag și cu respect la ei, așteptîndu-se ca să audă și să vadă mari lucruri discutîndu-se în impozanta lor adunare. I-au primit cu adevărată înflăcărare ce cuprinde poporul cînd i se întoarce din răsboiu oastea sa învingătoare, veselă și mîndră. S'șteptau ca în cele cîteva zile cît va dura congresul multe vor auzi și asupra multor chestii mintea li se va lumina. — Însă ce amară decepție pe capul lor, cînd în loc de discuții serioase și interesante au asistat la niște discuții înjurioase și respingătoare, pline de cel mai ordinar și grosolan dispreț! Acolo tinerimea noastră s'a înjurat, luptătorii noștri naționaliști s'au luat la ceartă și bătae, bravii noștri studenți au făcut să curgă sînge de coleg și de frate. Și unde s'au întimplat toate aceste fapte josnice și repulsive, cari îți mohorăște mintea, îți întunecă privirea și te face să disperezi de soarta luptei noastre naționale aici în patrie? Petrecutu-s'au într'un loc dosnic, fără importanță, departe de lume și de atențiunea publicului? O, nu! — Ele s'au petrecut în vaza tuturor, în capitala unui județ, au intrupat o scenă vulgară în fața publicului asistent.

Studenții cari s'au adunat acolo în numele chestiei naționale au operat ast-fel încît au pîngărit cum nu se poate mai mult chestia noastră națională, care a făcut atîtea victime, care posedă atîția eroi, atîția oameni bravi în fața cărora mulți din cei cu numele de naționaliști nedemni sunt să privească. Studenții și-au bătut joc de ceea ce un neam întreg are mai scump și mai sfînt, au izbit cu piciorul în scumpa noastră chestie națională. Ei, cari, în general, re-

prezintă la noi grosul luptătorilor naționaliști, ei cari sunt speranța și sprijinul țării și neamului nostru, ei ne-au sfărmat iluziile, ne-au zdrobit inimele prin cele ce au făcut în sala congresului lor din R.-Vilcea. Au lovit în sentimentele noastre cele mai intime și mai sfinte, pentru cari ne-am da în orice moment și viața, au lovit în acele idealuri pentru care sute de frați de ai noștri subjugăți au înfundat, înfundă și vor înfunda multă vreme încă pușcăriile din Seghedin și Watz, au călcat în picioare iluziile, speranțele, idealurile noastre naționale!

În fața acestei pingării cu drept putem să-i întrebăm :

— Cu ce drept d-voastră a-ți operat astfel? Cu ce drept v'ați bătut joc de noi, a-ți lovit și înjosit pe frații noștri? Cine va dat libertatea aceasta de acțiune, în cât să ne înjosiți chestia națională? Noi am luptat atîta, am suferit așa de mult, cei suferinzi de peste hotare au îndurat și s'au martirizat pentru o chestie așa de mare care e însăși viața lor și voi, în două trei ședințe de congres, infime și nule, să stricați ceea ce ei au zidit cu atîtea enorme sacrificii, ceea ce au plămădit cu sîngele și cu viața lor? Rușine, de o mie de ori rușine, sacrilegiu și necinste!

În zadar vor striga dinșii că e nedreaptă acuzarea, în zadar vor aduce cine știe ce slabe argumente întru apărarea lor. Există faptul, faptul extrecu de trist, că congresul a fost o bătaie de joc, că locul unde trebuia să se discute chestiunile mari ale neamului nostru s'a prefăcut într'un bilci, unde vulgul s'a adunat ca să se înjure, să se bată, să se umple de sînge. Aduce-vor ca argument faptul că politica infiltrată în ei i-a silit să se bată; sau acela al invidiilor personale?

E un nimic, e nul argumentul. Așa să fie și totuși cînd se pun pe tapet astfel de chestiuni trebuie să dispară cu totul celelalte afaceri private și toți într'un cuget și-o gîndire să lucreze spre binele și rezolvarea acelor chestiuni. Așa trăește un popor, crește, se solidifică și devine mare. Nu prin animozități și prin nesfîrșite injurii. Buna armonie cînd nu există, unirea cînd nu se află, toate sunt zadarnice și de fanfaronadă. Poporul care posedă ast-fel

de elemente slabe și fără demnitate, ce se lasă conduse de toate nimicurile influențate din altă parte, poporul acela e menit să peară, să se peardă în masa altuia mai viguros și mai conștient de sine. Căci nouă ce ne pasă dacă cutare e liberal, cutare conservator și așa mai departe? Mai înainte de toate toți sunteți români, a-ți venit pentru cauza neamului vostru și nu fiți voi așa de ironici în cât să puneți liberalismul sau conservatorismul vostru mai presus de interesul neamului. A aduce un asemenea argument e a nu-ți da seama de ceea ce faci.

Și relativ la aceasta sunt multe de spus. Cu această ocazie s'a văzut destul de bine educația națională a studenților, a luptătorilor naționaliști. Nu poți conchide din cele petrecute decît că cei mai mulți din ei fac pe naționaliștii din interes, de fanfaronadă, din capriciu. Vorbe goale știu să îndruga cît de multe, pînă n'or mai putea, însă cînd vor veni la fapte toți desarmează. Aci se vede destul de lămurit cum totul la noi în general e superfluu, totul o pospăeală și nimic mai mult. Nu vezi în bărbațiiăștia vigurozitatea, puterea, fermitatea adevăraților luptători în stare să-și dea și viața pentru o idee. Totul la ei se reduce la vorbe. Au numai formă, însă nici de cum un fond puternic, așezat pe baze solide și indestructibile.

N'au o unitate de conducere, merg așa la întîmplare și pe lîngă toate celelalte mai fac și politică militantă. Nu voiu contesta dreptul ce-l are oricare cetățean de a face politică, așa cum chiar i se impune. Însă a introduce politică, politica noastră actuală mai ales, în niște chestii cu totul streine de dînsa-asta e un nou scuz și pe lîngă aceasta e și o crimă. Domnii cari fac politică fac-o acolo unde se cuvine, nu însă în acel templu în care s'au adunat în numele unei chestii ce privește pe întregul neam căruia aparține. Congresul acesta din această cauză a fost o batjocură și nu știu dacă pot protesta în contra lui cu toată energia pe care o posed, nu știu cum să îndemn pe toți adevărații naționaliști de a-și manifesta disprețul lor față de dînsul. E o insultă teribilă, o înjosire făcută de noi asupra noastră înșine.

Și unde au fost adevărații naționaliști

cari să protesteze contra celor ce s'au întâmplat, cari să înfrîneze pornirile colegilor lor? Nu-i evident că dinșii, orce s'ar zice, lipsesc cu totul? Căci acei ce se dau de înfocați naționaliști au luat parte la congres și cu toate acestea cu ce s'au ales congresul din prezența lor? Știu că ei nu vor fi dorit să se întimple ce s'a întâmplat. Printre congresiști au fost și mulți adversari de idei, aceasta nu trebuie să se uite. Dar tocmai lucrul acesta trebuia să determine pe studenții patrioți să se retragă imediat din congres, cu toate că puteau nici să nu vie, de oarece de mai înainte se știa de ceea ce se va petrece la congres, ca și cum studenții au pregătit cele petrecute.

Ei bine! nouă nu ne trebuie astfel de oameni. Dorim niște elemente independente, naționaliste, ferme și pline de vigoare. Pretindem ca ele să lucreze nu sub influența murdarilor politicieni cari își fac mendrele pe spinarea chestiei naționale; ci sub influența sentimentului lui patriotic, lucrînd dintr'un anumit punct de vedere. De aceea congresele nu trebuiesc desființate, căci ele folosesc mult, foarte mult, cînd sunt serioase cum ne așteptam să fie ultimul, însă cum n'a fost. Ele duc lumina în toate ungherele țării, luminează pe toți adevărații români, infiltrază în ei încetul cu încetul sentimentul patriotic. Dar pentru aceasta trebuie să se adune în anumite congrese studenți naționaliști, iar nu toate stîrpirurile, toate braturile, tot ceea ce poate să strice numai. Dacă congresele vor să existe — și trebuie aceasta — apoi aceasta e condițiune *sine qua non* al existenței lor de acum înainte. Fără dînsa nu semai poate. Prea am fost înșelați de atîta timp în speranțele noastre pentru ca să nu ne deshidem ochii în patru de data asta. Sau să fie niște congrese cari să ne înalțe sentimentul patriotic, sau să nu mai fie nimic, decît aceste adunături de oameni inconștienți și străini cauzei noastre naționale, cari ne înjosesc și ne compromit în fața tuturor marea noastră luptă națională.

Studenți, adevărați patrioți, a căror inimă caldă vă bate sub impresiile celui mai sfînt patriotism, a căror inimă ni se îndurerează de suferințele fraților noștri subjugăți — nu vă mai adunați în acele congrese cari vor

deveni cu timpul un pericol și-o groază pentru noi. Voi cei cu inimă curată, adunați-vă a parte și acolo să discutați ceea ce altcum nu se mai poate. Gîndiți-vă că toate speranțele noastre sunt în noi și dacă voi nu veți ține seama de acest lucru, reu ce va resulta din aceasta vă va costa scump — dar mai ales scump va costa pe neamul nostru. În numele lui vă conjur a lăsa la o parte politica, a uita de certele voastre particulare și-a vă întinde mîna de frate cel puțin în aceste congrese.

Ne vede lumea și e rușine ca noi înșine să ne batem joc de ceea ce avem noi mai scump pe lume! . . .

Gheorghiu.

MACE DO-ROMÂNII

(Urmare și fine)

Strigătul acesta, într'un dialect străin dar totuși apropiat, dulce, asemănător: «*Și mine esc Armân*», rostit pe cîmpul acela, unde falnica, tinăra armată română își lua avîntul pentru strălucitele biruințe din zilele din urmă, de sub comanda viteazului Domnitor **Carol I**, a impresionat adînc pe toți. . . Fostul Domnitor *Cuza* se apropie de el, îl întreabă de unde e, din ce parte de loc, . . . întreabă dacă acolo în *Macedonia* mai sunt mulți Români? Și la răspunsurile pline de speranță și de rugă ale celui Călugăr, Domnitorul se convinsese, cu toate grelele zile prin care Țara românească, slabă și minată din toate părțile, trecea pe atunci, cu toate piedicile naturale, financiare, politice și extra-politice.

Domnitorul *Cuza* aprobă înființarea acelei școli Macedo-Române în București.

Bunul patriot, părintele *Averhie*, directorul acestei prime școli, pleacă în August 1865 în Macedonia, de unde aduse 12 tineri pentru a învăța la școala macedo-română, instalată pe lângă biserica Sfinții Apostoli din București.

Școala făcînd progrese, după un an a-duse altă serie de tineri, așa că în total erau 30 de elevi, din cari au eșit primi apostoli ai românismului, ca : C. Cairetti, A. Bagav, F. Apostolescu, etc., avînd ca profesori pe: Maxim, I. Angelescu, T. Tănăsescu, I. Cartu și alți.

Din diterite cause însă, această școală fu alipită liceului Matei-Basarab la 1871, unde se afla director al internatului d-l *I. M. Riureanu*, sub a cărui îngrijire părintească și-au făcut educația și instrucția acei tineri Macedo-Români.

D-l Riureanu trebuie privit ca un adevărat apostol, devotat acelei cauze naționale, pe acele timpuri, atît de puțin luată în seamă, și atît de uitată. . . D-sa îi îngrijea ca un profesor, ca un părinte, cu știința ce le-o da, cu sfaturile amicale, cu conducerea părintească. . .

La acea primă școală Macedo-Română din București, contribuie foarte mult fostul ministru al Cultelor și instrucțiunii publice pe atunci, d-l *Nicolae Krêtzulescu* și acel bătrîn, veșnic plin de puterea luptei, de dragostea țării, a neamului, acel *V. A. Urechia*, sufletul mișcărilor naționaliste și căruia i se datorește aproape întreaga chestiune Macedo-Română. . .

Este ca o copilă orfană, luată din punctul chinitor, această *Macedonie* și dată prin jertfele făcute de d-l *V. A. Urechia*, sub îngrijirile, sub mîngîierile unei mame bune și frumoase numită *România tînără*. . . .

Peste citva timp d-l *Urechia* reușind a face să se audă cît mai puternic sunetul deșteptărei pentru Românii-Macedoneni, însoțit de: *Dr. Obedenaru, D. Brătianu, Costaforu, Goga, Rosetti, Ghica, Bosianu, Chițu, Gherman, Dan, Cogălniceanu, Alexandru, Boerescu*, etc., înființară la 1879 *Societatea de Cultură Macedo-Română*, al cărui scop este :

1) A răspîndi prin școli, începînd dela cele primare, în limba română, învățatura

între locuitorii Români de peste *Dunăre* și de peste *Balcani* ;

2) A stărui pentru buna stare a bisericelor comunităților românești, de a dreapta Dunării și de peste Balcani;

3) A priveghea mersul școalelor existente în aceeaș parte și a lucra la îmbunătățirea lor sporitoare;

4) A le dota cu cărți, biblioteci, aparate, etc. A întreprinde însăși și a îndemna editarea de cărți pentru Românii din acele părți etc. etc

La 1880 venind ministru al cultelor și instrucțiunii publice d-l *V. A. Urechia*, mai deschide, pe lîngă cele de mai înainte înființate, încă 27 școli în Macedonia, înființînd și un *liceu-internat* în Bitolia.

Tot în acest an după propunerea d-lui *Urechia*, *Societatea de cultură Macedo-Română* este recunoscută ca *persoană juridică*, avînd de președinte pe fostul metropolit *Calinic Miclescu*.

Societatea de cultură Macedo-Română avea menirea de a deschide cît mai multe școli românești, de a răspîndi cît mai mult cultura printre Românii-Macedoneni, și a-nume cultura românească.

Ea înființă o gazetă *Frățilia întru dreptate*, formă o bibliotecă de 3000 volume la liceul din Bitolia, prin stăruința d-lui *Riureanu*; tipări cărți în dialectul Macedo-Român, acordă burse la mai mulți tineri preoți, cari studiau în țară, procură odăjdii bisericilor românești din Macedonia, subvenționează școli etc.

Azi *Societatea* este condusă de bărbați distinși ca: *I. P. S. S. Metropolitul Primat, d-nii V. A. Urechia, dr. Leonte, I. Grădișteanu, M. Gherman, Perietzeanu-Buzău, N. Filipescu, I. M. Riureanu, N. Gussi, V. Danu, Robescu, C. Ioanide* etc., care lucrează fără preget la prosperarea acestei instituții culturale Macedo-Române.

În urma perioadei de la 1880 încoace, s'au mai înființat și alte școli, în fie-care

an cite-va noi răsăreau în acel depărtat ținut, cu ursita de a servi ca centru cultural românesc, de a combate influențele străine, de a da independența gândirii, de a libera de sub jug strein ideea naționalității Române. Au fost profesori distinși, și ca cultură, și, mai ales ca iubire de neam, ce au lucrat în frăție și dreptate, vieți întregi ce s'au stins acolo, în lupte eroice pentru patria lor; *însă*... erau prea puțini, prea uitați și singuri lăsați în viltoarea luptei... Nimeni nu s'au mai gândit, nu s'au mai interesat în urma acelor plecați în acea luptă...

Locul luptei e depărtat, strigătele de ajutor ale învinșilor abia de se mai aud în aceste văi carpatine, se aud slăbite și încete și se confundă cu crepuscularele luciuri ale stîncilor... Totuși, cum poetul înțelege o viață întreagă de poezie, din acel amurg, tot așa, și noi am simțit o iubire și un dor frățesc către acei necunoscuți frați, robiți și lăsați în toate, și a căror viață depinde atât de mult de la ajutorul de aci; căci pericolul e prea mare, prea greu, românismul e atacat fără milă și găsit fără apărare.

Am mai vorbit de relele rezultate, mai adaug aci încă odată; de ex.: Macedo-Românul Baron Sina, marele bancher din Viena, uită că e român, se crede Grec sau dator al Greciei, și construiește pe socoteala lui *Academia și observatorul din Atena*... *Averof* dă Greciei ca să facă față marilor cheltueli ale ultimului războiu greco-turc, mai multe milioane, el, care era Român-Macedonean.

Alți mari negustori, ca: *Toșița* și *Stumara* fac cu banii lor *Școala politehnică din Atena*. *Arsachi* fondează tot un azil de fete măreț, numit *Arsachion*, și acestea sunt numai o parte din imensele beneficii ce Grecii știu să le tragă, să le răpească de la Macedo-Români.

Răul își are o mică cauză: *lipsa cultu-*

rei române, lipsa mijloacelor de a o propaga.

Deja, din primii timpi ai Creștinismului, Biserica creștină despărțindu-se în două: cea *orientală sau ortodoxă*, cu sediu la Constantinopol și cea *latină* la Roma. *Imperiul Bizantin* căzînd sub mahomedani, limba oficială a Creștinilor din sudul peninsulei balcanice, devine cea *elină*, precum mai tirziu în Nord, limba oficială era cea *slavonă*...

Deci și în bisericile din ținuturile Macedonene trebuia a se sluji în limba elină, de preoți și călugări elini... sau, cum în timpurile medievale, cultura se mărginea în cartă preotească, cultura începe a fi, în acele părți, exclusiv *elină*...

Totuși Românii-Macedoneni își aveau încă oare-cari privilegii și limba română era un inamic neîmpăcat de învins, de către influența grecească. Atunci au început șirul lung și neîntrerupt al persecuțiilor pe toate căile a limbei române, a celor ce țin la ideea națională română, a culturii române, a tot ceea ce ar putea prejudicia *mersul aurit* al influenței grecești.

Un călugăr grec, *ce trecea drept un fel de sfînt* pe la începutul acestui secol, a furisește limba română, și pe toți aceia, cari ar vorbi-o... și numai atunci îngrozește vre-o 35 de comune, cari s'au grezicit...

Curcile bogate și înalte românești, însă din cauza falsei educațiuni primite în șirul influenței grecești, căci cea română nu exista încă, au sentimente grecești: cred în acea țară, în acel ideal, în schimb, Grecii îi lingusec, îi onorează, și-i ajută pe toate căile.

Cei din Atena sunt cu ochii țintă asupra acestei prăzi aurite...

Câte onoruri oficiale, decorații, nu curg din lăzile Ministerului de Externe Grec, și cite *legături*, cite strălucite testamente nu

vin îndărăt, să umple de aur și de edificii acea țară, săracă și lingușitoare!

Chestiunea românească acolo nu e formată, de o cam dată, și în mare majoritate, *poporul de jos*... cel sărac, acela de la care străinii nu pot lua nimic. Abia acolo a mai rămas acel foc sacru, acele schinteiri de naționalitate... de acolo trebuie luat și răspîndit acea lumină binefăcătoare, răspîndită în toate clasele acea cultură română.

Nu voesc să mai răpesc din minutele cititorilor cu chestiuni de organizare, de surde lupte, de vrajbe și invidii semănate de cei interesați.

Macedo-Românii își au, cei buni patrioți un program politic.

Politica noastră? Da, o avem, însă e încă restrînsă, căci ne lipsește mijloacele. Trebuie să ne aliem cu unii vecini buni, înrudiți prin sîngele tracic de origină, prin alianțe contractate în urmă, prin lupte frățești contra dușmanilor comuni, prin suferințele comune... Trebuie să ne formăm în ei tovarăși puternici, și pentru aceasta trebuie ca noi înși-ne să fim, să ajungem, cel puțin... Români...

Chestiunea bisericeii este asemenea strîns legată de cea culturală, același plan trebuie urmat, aceiași politică, aceleași mijloace se cer, și ele lipsesc, ele întîrziază, ele, sau mai bine zis lipsele lor sunt *funeste*.

Avem însă speranțe. O mulțime de inimi generoase sunt pentru noi, sunt înscrîși cu litere de aur într'o lungă listă, aceste nume care au lucrat pentru propășirea culturală a Românilor din Macedonia. Așa în anul trecut deja se începuse a se face oare-care reforme în învățămîntul românesc din Macedonia de către fostul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, d-l *Spiru Haret* anul acesta.

Chiar, în scurtul timp de cînd d-l *Take Ionescu*, este Ministru al Cultelor și In-

strucțiunii publice, o mulțime de fapte noi au venit să adauge lungul șir al îmbunătățirilor din vastul program de reforme ce-l are în chestiunea culturală a Macedo-Românilor, așa: înființarea unei școli comerciale a Statului la *Salonic*, care e conformă cu aptitudinile Românilor Macedoneni, apoi *reorganizarea liceului din Bitolia*, a *gimnasiului din Ianina* înființarea altei școli comerciale la *Crușova*; divizarea școlii secundare de fete din Bitolia în două secțiuni: *normală* și *profesională*, facerea unei *librării și tipografii* la Bitolia; deschideri de noi școli primare; crearea de burse macedonene la școlile speciale din țară, ca: școlile de meserii, muzică, Azil, bele-arte, etc. și o mulțime de alte noi reforme ce se vor face, treptat, treptat.

Dar marea ajutor, marea speranță este în toți Românii, în sufletul lor încă înflorit de vise și curat ca aurul și strălucit ca razele de lună...

Există acolo, departe, în munții sudici ai peninsulei Balcanice, un popor întreg, rupt, prin vrtejul secolului de groază din tulpina mumă aruncat pe un țărîm necunoscut, înconjurat în urmă de streine neamuri, păgîitoare... un popor de frați, carne din noi, sînge din noi. El geme ultimile suspine întristează întreagă firea.

Dar acelea vor înceta în curînd, în regiunile grele ce înfășură totul, va pătrunde dulci raze de speranță, chemări fermecate la viață.

Sute și sute de sate și orașe, pline de Români, întinse plaiuri lucrate și pline de rod, ce sunt ale lor, văile ce răsună de acele doine, nespuse de frumoase și zise într'o limbă dulce și umbrată de o melodie suavă, sunt respirația, semnul de viață a acelor frați...

Le auzim, le simțim prea bine, ei au fost recunoscuți de *Români* din *Marea Românie*...

Biserici sfinte se vor înălța în locurile

acelea, iubite lor, pe pământul ce pătează gloria strămoșească și înaintea divinului altar să se ridice rugile sfinte în sfânta limbă românească. . .

Căci ea va fi a tot putînte, ea va avea acea calitate misterioasă să facă a trăi înainte, a lupta, a duce la biruință, un întreg popor, un neam ce nu-și uită, pe frați ce-i vor ajuta.

Ajutor celor ce luptă. . . Aceasta e chemarea ce se aude și se simte în fie ce vorbă, în fie ce mișcare. . . Cei ce iubesc vor ajuta. . .

Se vor clădi școli : copii Românilor vor avea îndestule, aci va fi un nou altar, un nou cult, istoria sfîntă a patriei își va avea aci apostoli și credincioși ei. Aceasta se cere, pentru că aceasta e întinsa viață ce trebuie să plutească d'asupra unei țări, după cum lumina de vară îneacă un cîmp de flori. . . după cum amorul dă strălucire și putere unui suflet tînar.

Atunci, cînd școlile și bisericile vor fi acolo, în număr suficient, fortificații neînvinse, cînd conștiința națională va fi bine trezită, cu viață, cînd ideia de *Român* va putea triumfa, atunci, iubiți Români veți putea zice : *Ferice ! Ei trăesc ! Noi i-am ajutat !*

Și va fi adevărat. Voi le-ați dat viața acelor Români-Macedoneni, voi, pentru că menirea voastră este : *ideala înfrățire a celor trei culori, a celor Români din patru unghiuri !*

Constantin I. Naum.

1899, Septembrie 27.
București.

Politischer Bankerott

Wien, 30. Sept. 1899.

Volle acht Tage sind seit dem Rücktritte des Ministeriums Thun vergangen und erst da ist die Ernennung des neuen

Cabinetes zur Thatsache geworden. Schon dieses rein äusserliche Moment beweist, wie schwer die Krise ist, in der sich Österreich derzeit befindet. Und da ist noch zu bedenken, dass das schliesslich nach langen Unterhandlungen berufene Ministerium keine parlamentarische Regierung, sondern ein aus Beamten bestehendes provisorisches Regime ist, das eine beschränkte Anzahl bestimmter Aufgaben zu erfüllen und den Intentionen der Krone nach den Übergang zu einem aus Vertretern einer parlamentarischen Zukunftsmajorität bestehenden Cabinetes zu bilden hat. Die Art und Weise, in der die «Lösung» der Krise erfolgte bedeutet die offizielle Bankerottklärung des Systems nach dem in Österreich solange Zeit hindurch regiert worden ist, und das man noch immer nicht aufgeben will, trotzdem man sich über die Unhaltbarkeit desselben kaum mehr einer Täuschung hingeben kann.

Im Frühjahre werden es drei Jahre, dass Graf Badeni, um sich der Zustimmung der jungtschechischen Partei zu dem neuen österreichisch-ungarischen Ausgleich zu versichern, die Sprachenverordnungen erlassen hat, drei volle Jahre hat der Kampf der Deutschen gegen dieselben gedauert, drei Jahre hindurch hat das österreichische Parlament seine legislative Thätigkeit sistirt. Und was geschieht jetzt? Das Streitobjekt wird «beseitigt», das heisst die Sprachenverordnungen werden bedingungslos aufgehoben. Was man vor drei Jahren den damals in der Opposition befindlichen Tschchen gegeben hat, um sie für den Ausgleich zu gewinnen, muss man ihnen jetzt wieder nehmen, weil man keinen anderen Ausweg sieht, um aus dem Chaos hinauszukommen, die deutschen Parteien zum Aufgeben der Obstruktion zu bewegen. Zuerst hat man die Deutschen durch die ohne ihr Wissen und Wollen erlassenen Sprachenverordnungen beunruhigt, nun

wird man wieder die Massen des tschechischen Volkes durch ihre Zurückziehung in einen Zustand der Gährung versetzen. Und das nennt man Österreich regieren! Der Charakter des österreichischen Parlamentes nach seinem für Mitte Oktober zu gewärtigenden Wiederzusammentreten wird ein ausserordentlich origineller sein: ein Ministerium, das auch nicht *einen* Abgeordneten hinter sich hat und von den Parteien nicht eine einzige, die als Regierungspartei wird gelten wollen!

Wenn es der neuen Regierung gelingt, die Durchführung der Delegationswahlen zu ermöglichen und es dadurch zu verhüten, dass die Krise auch auf das Gebiet der auswärtigen Politik und der gemeinsamen Angelegenheiten hinübergreift, so ist damit schon viel geschehen. Mehr kann eben nicht erreicht werden und auch ein Geistesriese würde, zum leitenden Staatsmaune in Österreich bestellt, den Zusammenbruch des centralistischen Systems nicht aufhalten können; weil dieser nicht aufzuhalten ist. Wir sind neugierig, wie lange man sich noch der Erkenntnis dieser Wahrheit haltsstarrig verschliesen wird. Etwas würde man meinen, sollte unseren Politikern doch zu denken geben. Die Sozialdemokraten gelten mit Recht als Leute, die eine mitunter mehr als sonderbare Zukunftsmusik machen und in arger Verblendung unerreichbaren Utopien nachjagen. In den Sprachenfragen haben sie aber auf ihrem dieser Tage stattgefundenen Parteitage einen Standpunkt eingenommen, der nicht anders als praktisch und vernünftig bezeichnet werden kann. Etwas Neues enthält das diesbezügliche Programm freilich nicht. Schon zu wiederholten Malen ist auch von anderer Seite betont worden, dass es für Österreich keine andere Entwicklung gibt als die Umgestaltung in einen Bundesstaat, dessen Theile nach den Grundsätzen der natio-

nen Autonomie eingerichtet sind. Gerade die gegenwärtige Krise, die, wie Eingangs dieser Ausführungen bemerkt wurde, die Bankerrotterklärung des centralistischen Systems so recht deutlich *ad oculos* demonstrierte, sollte den Anstoss dazu geben, die Sanirung des Staates durch Einleitung einer Radikalcur in Angriff zu nehmen.

Austriacus.

INFORMAȚIUNI

Românii au depus, în mijlocul unor entuziaste ovațiuni ale populațiunei romane, coroana de bronz la Columna lui Traian. Toate ziarele din Roma sunt pline de articole despre Români și despre chestia noastră națională.

Agentul Unguresc Ovâry, care căuta să facă în ziarele din Roma propagandă contra Românilor, a fost pus la rezon de Români de acolo.

Ziarele „Popolo Romano” și „Fanfulla” reproduc în traducere articolul d-lui Gheorghiu, „O Insultă” din „Liga Română”.

Iată invitarea ce s'a trimis cu ocazia depunerii coronei de bronz:

FESTIVITATEA

DEPUNERII UNEI CORONE DE BRONZU LA BAZA

COLUMNELUI TRAJANU

in 12 Octobree 1899, ora 9 ante m. esacte

Rogamo se onorati cu prezinta D. Vostre aqueasta festivitatie patrioteca româna, dopa programa anecsata.

V. A. Urechia.